

Arvamuse avaldamine krediiteabe jagamise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse uue versiooni kohta

Lugupeetud Keit Pentus-Rosimannus!

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda (edaspidi: Kaubanduskoda) tänab Rahandusministeeriumit võimaluse eest avaldada arvamust krediiteabe jagamise seaduse eelnõu väljatöötamiskavatsuse uue versiooni (edaspidi: VTK) kohta, milles sisaldub ettepanek luua positiivne krediidiregister, kehtestada nõuded krediidibüroole ning panna krediidipakkujatele kohustus jagada omavahel füüsilistest isikutest laenuaotlejate finantskohustuste andmeid. Järgnevalt esitame oma kommentaarid ja ettepanekud VTK kohta.

1. Kaubanduskoda toetab VTK eesmärki, vähendada inimeste ülelaenamist ja sellest tulenevaid negatiivseid mõjusid laenuvõtjatele ja ühiskonnale laiemalt. Samas peame äärmiselt oluliseks, et säilitatakse isikute vastutuse ja õiguste mõistlik tasakaal, mille järgimata jätmine võib viia kokkuvõttes tagajärgedeni, kus üksikisiku enese vastutuse määr väheneb (kasvõi näiliselt) põhjendatud tasemest madalamale ning toob omakorda kaasa tagajärgi, mida täna võib olla isegi keeruline ette näha.

2. VTK-s on eesmärgi saavutamiseks välja pakutud üks regulatiivne lahendus (positiivse krediidiregistri loomine) ja viis mitteregulatiivset lahendust. Miks näeb Rahandusministeerium ülelaenamise probleemile üksnes ühte regulatiivset lahendust? Mõõname, et positiivse krediidiregistri loomine on üks võimalikest lahendustest eelnevalt toodud eesmärgi täitmiseks, kuid ei ole usutav, et sama eesmärki ei ole võimalik saavutada mitte ühegi teise regulatiivse muudatusega. Kas üheks alternatiiviks ei võiks olla näiteks vastutustundliku laenamise põhimõtte täpsustamine, et erinevad krediidipakkujad kui ka järelevalveasutus saaksid sellest põhimõttest sarnasemalt aru? Palume Rahandusministeeriumil kaaluda täiendavate regulatiivsete lahenduste välja toomist ja nende analüüsimist. Võimalik, et positiivse krediidiregistri loomine osutub analüüsi tulemusel kõige efektiivsemaks lahenduseks, kuid see ei tähenda, et muud regulatiivsed lahendused tuleks täielikult välistada.

3. Peame väga positiivseks, et VTK-s on antud ülevaade Läti, Rootsi, Saksamaa, Belgia ja Soome mudelist. Samas on meie hinnangul teiste riikide mudelite kirjelduste kõrval veelgi olulisem see, milline on olnud teiste riikide finantskohustuste andmevahetusmudelite mõju. Näiteks oleks hea teada, kas teiste riikide kogemus kinnitab seda, et finantskohustuste andmevahetusmudel on aidanud vähendada inimeste ülelaenamise probleemi või vähemalt pidurdanud probleemi süvenemist või on see toonud kaasa muid positiivseid/negatiivseid ilminguid (intresside muutumine). Kui Rahandusministeeriumil on selle kohta teavet, siis palun jagage seda infot.

4. Kui Rahandusministeerium leiab, et ülelaenamise probleemi aitab kõige paremini leevendada positiivse krediidiregistri loomine, siis hetkel on Kaubanduskoja esimene eelistus riikliku andmevahetusplatvormi loomine.

Riiklikku lahendust toetame eelkõige kahel põhjusel. Esiteks kaasneb meie hinnangul riikliku lahendusega suurem avalik usaldatavus. Kuna positiivse krediidiregistri loomisega kaasneb eraelu puutumatus riive, siis on väga oluline, et inimestel oleks uue süsteemi vastu usaldus, et andmete turvalisus on tagatud ning andmeid kasutatakse üksnes õigusaktidega kehtestatud ulatuses. Riikliku lahenduse eeliseks on ka see, et tagatud on teenuse järjepidevus. Kui tegemist oleks eraõigusliku lahendusega, siis eksisteerib risk, et teenuseosutaja lõpetab mingil põhjusel tegevuse, uut teenusepakkujat ei leita ning teenuse järjepidevus on ohus. Kui Rahandusministeerium otsustab eraõigusliku lahenduse kasuks, siis tuleb kindlasti kehtestada regulatsioon, mis näeb ette lahenduse eelnevalt kirjeldatud olukorra jaoks. Teenuse katkevuse risk tuleb viia miinimumini.

Kaubanduskoja esimene eelistus on hetkel andmevahetusplatvormi loomine, sest selle lahenduse puhul on eraelu puutumatus riive väiksem võrreldes andmekogu loomisega. Andmevahetusplatvormi puhul on tugevuseks ka see, et see ei ole nii haavatav küberrünnakute või andmelekete osas, sest kõikide eraisikute finantskohustuste andmed ei asu ühes andmekogus.

5. Kui Rahandusministeerium otsustab positiivse krediidiregistri loomise ideega edasi minna, siis peame hädavajalikuks, et enne seaduseelnõu koostama asumist viiakse läbi täiendav mõjuanalüüs. Esiteks oleks vaja täpsemat infot selle kohta, millised kulud kaasnevad andmekogu või andmevahetusplatvormi loomisega. Kulude suurus on oluline nii krediidipakkujate kui ka teenuse osutaja või avaliku sektori vaatest. Välja tuleks tuua nii ühekordsed kulud kui ka jooksvad kulud. Kindlasti tasub veel põhjalikumalt analüüsida ka mõlema lahenduse tehnilist poolt. Samuti tuleb otsuse tegemisel võtta arvesse inimeste eraelu puutumatus põhimõtet. Alles täiendava analüüsi järel tuleks langetada otsus, milline positiivne krediidiregister on mõistlik Eestisse luua.

6. Ettevõtted on välja toonud mitmeid põhjuseid, mis võivad vähendada positiivse krediidiregistri efektiivsust ning millele tuleks mõjuanalüüsis suuremat tähelepanu pöörata.

- a) Positiivse krediidiregistri loomisel võib tekkida olukord, kus füüsilised isikud, kes on ülelaenanud või kelle puhul on kõrge ülelaenamise risk, ei saa enam avalikelt krediidipakkujatelt laenu. Seetõttu hakkavad nad otsima muid alternatiive. Juba täna esineb teatud määral juhtumeid, kus eraisik annab eraisikule laenu või juriidiline isik annab oma põhitegevuse kõrvalt füüsilistele isikutele laenu. Positiivse krediidiregistri loomisel võib selliste juhtumite arv oluliselt kasvada. Seetõttu võime positiivse krediidiregistri loomisel jõuda olukorda, kus sihtgrupp või oluline osa sihtgrupist, kelle pärast register tehakse, leiab võimaluse muul viisil laenu saada, kuid senisest veelgi kallimalt ja suuremate riskidega. Palume sellise stsenaariumi võimalust kajastada ka mõjuanalüüsis. Lisaks on oluline välja tuua, et eelkirjeldatud juhtumid ei hakka kajastuma positiivses krediidiregistris. Seega ei saa ka registri loomisel eeldada, et krediidipakkuja saab täieliku ülevaate füüsiliste isikute finantskohustustest.
- b) Küsimusi on tekkinud ka selle kohta, kas ja kui efektiivselt täidab positiivne krediidiregister oma eesmärgi olukorras, kus füüsiline isik esitab laenuaotluse näiteks kümnele krediidipakkujale samaaegselt eesmärgiga saada enamikelt krediidipakkujatelt ka laenu. Kas ja kuidas aitab positiivse krediidiregistri loomine sellises olukorras ülelaenamise riski vältida?
- c) Positiivse krediidiregistri loomine annab krediidipakkujale parema ülevaate füüsilise isiku finantskohustustest, kuid see lahendus ei taga automaatselt, et väheneb ka ülelaenamise risk. Põhjus peitub selles, et erinevad krediidiasutused tõlgendavad vastutustundliku laenamise põhimõtet erinevalt ning suurema riskiisuga krediidipakkujad võivad ka edaspidi pakkuda laenu inimestele, kelle puhul on kõrgem ülelaenamise risk.

7. Kaubanduskoda peab väga oluliseks, et positiivse krediidiregistri loomisel ei tekiks olukorda, kus väiksemad krediidipakkujad ei ole võimelised liiga kõrgete kulude või lühikese tähtaja tõttu oma infosüsteeme liidestama registriga ning on sunnitud turult lahkuma (konkurentsi vähenemine). Samuti tuleb vältida olukorda, kus registri loomine tooks kaasa põhjendamatult suuri kulusid uutele laenuaotlejatele. Seega ei tohi loodaval lahendusel olla konkurentsi kahjustavat mõju, vaid see peab võimaldama krediidipakkujal võimalikult väikese aja- ja ressursikuluga liidestuda registriga.

8. Kuigi VTK-s on viidatud võimalusele, et positiivse krediidiregistri loomise tulemusena võivad laenud muutuda füüsilistele isikutele odavamaks, siis oleme väiksematelt krediidipakkujatelt saanud tagasisidet, et see ei pruugi nii minna, sest positiivse krediidiregistri loomise ja käigushoidmisega seotud kulud tuleb lõppkokkuvõttes tasuda laenuvõtjatel.

9. Peame väga oluliseks, et loodavas regulatsioonis oleks selgelt kirjas, et krediidipakkujal on õigus esitada päring positiivsesse krediidiregistrisse üksnes siis, kui füüsilisest isikust laenuaotleja on esitanud laenuaotluse. Kaubanduskodajale jääb ebaselgeks, kuidas hakkab toimuma järelevalve selle üle, et päringu aluseks on füüsilise

isiku laenuaotlus. Kas krediitpakkuja peab koos päringuga esitama positiivsele krediidiregistrile ka laenuaotluse? Kui peab, kas sellisel juhul on positiivse krediidiregistri teenuse pakkujal kohustus iga päringu korral kontrollida, kas laenuaotlus on olemas või toimub järelevalve laenuaotluse osas muul kujul? Igal juhul tuleb vältida olukorda, kus krediitpakkujal on võimalus ilma laenuaotluseta esitada päringuid registrile ja saada nendele vastuseid. Selline võimalus kahjustaks ausat konkurentsi.

10. Nõustume VTK-s väljatooduga, et plaanitava positiivse krediidiregistri isikuandmete töötlemise aluseks sobib kõige paremini IKÜM art 6 p c) ehk isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötaja juriidilise kohustuse täitmiseks.

11. Kui positiivne krediidiregister luua, siis peaksid sinna jõudma üksnes need andmed füüsiliste isikute ja nende finantskohustuste kohta, mis on hädavajalikud vastutustundliku laenamise põhimõtte täitmiseks.

12. Kui Rahandusministeerium otsustab positiivse krediidiregistri loomise plaaniga edasi liikuda, siis peaks loodav õiguslik lahendus sisaldama üksnes positiivset krediidiregistrit ja sellega otseselt seotud teemasid ehk tegemist peaks olema nõ miinimumpaketiga. Leiame, et külgnevate probleemidega ei ole mõistlik sama eelnõu raames edasi liikuda.

13. Juhime tähelepanu sellele, et hetkel on arutlusel ELi tarbijakrediidi direktiivi muutmine, mille kohaselt võidakse edaspidi tarbijakrediidi pakkujateks lugeda ka selliseid ettevõtjaid, kes võimaldavad tarbijal toote või teenuse eest maksta pikema aja jooksul, küsimata selle eest lepingutasu või intressi. Seega on võimalik, et loodav register hakkab mõjutama suuremat sihtrühma, kui hetkel on eelnõus välja toodud. Palume sellest lähtuvalt täiendada mõjuanalüüsi.

Loodame, et peate võimalikuks Kaubanduskoja kommentaare ja ettepanekuid arvesse võtta.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mait Palts

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektor

Koostanud: Marko Udras marko.udras@koda.ee 6040070